

ROZŠIRUJÚCE ŠTÚDIUM

Študijný odbor: Špeciálna pedagogika

Študijný program: Špeciálna pedagogika (**Pedagogika zrakovo postihnutých (PZP)**)

Predmety štátnej záverečnej skúšky

- špeciálna pedagogika
- pedagogika a edukácia zrakovo postihnutých
- špeciálne metodiky predmetov vo vzdelávaní ZP (spoločensko-vedné, prírodovedné a výchovné predmety)
- obhajoba záverečnej práce

Tézy na záverečné skúšky Špeciálna pedagogika

1. Vymedzenie pojmu špeciálna pedagogika a určenie jej predmetu. Systém špeciálnej pedagogiky. Miesto špeciálnej pedagogiky v sústave vied, hraničné odbory a pomocné vedy.
2. Vedecký jazyk špeciálnej pedagogiky a základná terminológia. Zmeny vo vedeckom jazyku špeciálnej pedagogiky. Diferenciácia osôb so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami – základná kategorizácia.
3. Norma a normalita v špeciálnej pedagogike. Vývin, vývinové anomálie.
4. Dejiny starostlivosti o jednotlivcov so zdravotným znevýhodnením v jednotlivých historických obdobiach. Významní predstavitelia špeciálnej pedagogiky a ich význam.
5. Metodológia špeciálnej pedagogiky, výskumné metódy. Kvantitatívne a kvalitatívne metódy výskumu a ich špecifiká pri deťoch/žiakoch s postihnutím.
6. Komplexná rehabilitácia osôb so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a jej jednotlivé zložky.
7. Špeciálnopedagogické poradenstvo a diagnostika, základná charakteristika a význam v rámci starostlivosti o osoby so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.
8. Zmena paradigiem špeciálnej pedagogiky a možnosti edukácie detí, žiakov a mládeže so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v súčasnosti.
9. Sústava špeciálnych škôl a zariadení na Slovensku a príslušná legislatíva. Aktuálne otázky špeciálneho školstva v kontexte súčasných legislatívnych rámcov a spoločenských zmien.
10. Teória komunikácie osôb so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Komunikačný kolobeh v špeciálnej pedagogike. Špecifické formy komunikácie v špeciálnej pedagogike. Alternatívna a augmentatívna komunikácia.
11. Porovnávacia špeciálna pedagogika. Možnosti komparácie a oblasti špeciálnej pedagogiky. Špeciálna pedeutológia.

12. Charakteristika pedagogiky mentálne postihnutých ako vedného a študijného odboru. Cieľ, predmet, vnútorné členenie. Základná terminológia. Mentálne postihnutie – vymedzenie pojmu, kategorizácia, charakteristika, symptomatológia, etiológia, cudzojazyčná terminológia.
13. Charakteristika pedagogiky zrakovo postihnutých ako vedného a študijného odboru. Cieľ, predmet, vnútorné členenie. Základná terminológia. Zrakové postihnutie - vymedzenie pojmu, kategorizácia, charakteristika, symptomatológia, etiológia, cudzojazyčná terminológia.
14. Charakteristika pedagogiky sluchovo postihnutých ako vedného a študijného odboru. Cieľ, predmet, vnútorné členenie. Základná terminológia. Sluchové postihnutie - vymedzenie pojmu, kategorizácia, charakteristika, symptomatológia, etiológia, cudzojazyčná terminológia.
15. Charakteristika pedagogiky telesne postihnutých, chorých a zdravotne oslabených ako vedného a študijného odboru. Cieľ, predmet, vnútorné členenie. Základná terminológia. Telesné postihnutie, choroba a zdravotné oslabenie - vymedzenie pojmu, kategorizácia, charakteristika, symptomatológia, etiológia, cudzojazyčná terminológia.
16. Charakteristika pedagogiky osôb s narušenou komunikačnou schopnosťou ako vedného a študijného odboru. Cieľ, predmet, vnútorné členenie. Základná terminológia. Narušená komunikačná schopnosť - vymedzenie pojmu, kategorizácia, charakteristika, symptomatológia, etiológia, cudzojazyčná terminológia.
17. Charakteristika pedagogiky psychosociálne narušených ako vedného a študijného odboru. Cieľ, predmet, vnútorné členenie. Základná terminológia. Psychosociálne narušenie - vymedzenie pojmu, kategorizácia, charakteristika, symptomatológia, etiológia, cudzojazyčná terminológia.
18. Charakteristika pedagogiky viacnásobne postihnutých ako vedného a študijného odboru. Cieľ, predmet, vnútorné členenie. Základná terminológia. Viacnásobné postihnutie - vymedzenie pojmu, kategorizácia, charakteristika, symptomatológia, etiológia, cudzojazyčná terminológia.
19. Charakteristika pedagogiky jednotlivcov s poruchami učenia ako vedného a študijného odboru. Cieľ, predmet, vnútorné členenie. Základná terminológia. Základy pedagogiky jednotlivcov s poruchami učenia – Poruchy učenia - vymedzenie pojmu, kategorizácia, charakteristika, symptomatológia, etiológia, cudzojazyčná terminológia.
20. Charakteristika pedagogiky jednotlivcov s poruchami správania ako vedného a študijného odboru. Cieľ, predmet, vnútorné členenie. Základná terminológia. Základy pedagogiky jednotlivcov s poruchami správania. Poruchy správania - vymedzenie pojmu, kategorizácia, charakteristika, symptomatológia, etiológia, cudzojazyčná terminológia.
21. Charakteristika pedagogiky nadaných ako vedného a študijného odboru. Cieľ, predmet, vnútorné členenie. Základná terminológia. Základy pedagogiky nadaných. Nadanie - vymedzenie pojmu, kategorizácia, charakteristika, symptomatológia, etiológia, cudzojazyčná terminológia.

Povinná literatúra:

HARČARÍKOVÁ, T. 2010. Základy pedagogiky jednotlivcov so špecifickými poruchami učenia. Bratislava: IRIS, 2010. ISBN 978-80-89238-31-6.

HARČARÍKOVÁ, T. 2011. Pedagogika telesne postihnutých, chorých a zdravotne oslabených - teoretické základy. Bratislava: IRIS, 2011. ISBN 978-80-89238-59-0.

JURÁŠKOVÁ, J. 2008. Pedagogika intelektovo nadaných. Bratislava: MABAG, 2008. ISBN 978-80-89113-56-9.

NÉMETH, O.- KASTELOVÁ, A. 2014. Základy špeciálnopedagogickej diagnostiky a základy špeciálnopedagogického poradenstva. Bratislava: Iris, 2014

KEREKRÉTIOVÁ, A. 2009. Základy logopédie. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009

LOPÚCHOVÁ, J. 2011. Základy pedagogiky zrakovo postihnutých. Bratislava: IRIS, 2011. ISBN 978-80- 89238-61-3.

SCHMIDTOVÁ, M. 2011. Faktory ovplyvňujúce kvalitu integrovaného/inkluzívneho vzdelávania žiakov so sluchovým postihnutím v základných školách. Bratislava : Iris, 2011.

TARCSIOVÁ, D. 2008. Pedagogika sluchovo postihnutých. Bratislava: MABAG, 2008. ISBN 978-80-89113-52-1.

TICHÁ, E. 2008. Pedagogika jednotlivcov s poruchami správania. Bratislava: MABAG, 2008. ISBN 978-80- 89113-58-3.

VANČOVÁ, A. 2002. Pedagogika viacnásobne postihnutých. Bratislava: Sapiencia, 2002.

VANČOVÁ, A. 2005. Základy pedagogiky mentálne postihnutých. Bratislava: Sapiencia, 2005. ISBN 80- 968797-6-6.

VANČOVÁ, A. a kol. 2013. Pedagogika mentálne a viacnásobne postihnutých raného a predškolského veku. Bratislava: IRIS, 2013.

VAŠEK, Š. 2011. Základy špeciálnej pedagogiky. Bratislava: Sapiencia, 2011. 5. doplnené vydanie. ISBN 978- 80-89229-21-5.

VAŠEK, Š. a kol. 1994. Špeciálna pedagogika – terminologický a výkladový slovník, Bratislava: SPN, 1994. ISBN 80-08-01217-X.

Aktuálne právne a pedagogické normy.

Tézy na záverečné skúšky

Pedagogika a edukácia zrakovo postihnutých

Téza 1:

- a. **Pedagogika zrakovo postihnutých (PZP)** – terminologické vymedzenie, začlenenie do sústavy vied, vnútorné členenie, ciele, úlohy, predmet. Supportívne disciplíny pedagogiky zrakovo postihnutých.
- b. **Úprava textov pre slabozrakých žiakov.** Jasná tlač a jej princípy. Spôsoby tvorby/úpravy textov v zmysle jasnej tlače.

Téza 2:

- a. **Charakteristika a diferenciacia zrakovo postihnutých** – vymedzenie základných skupín jednotlivcov s poruchami zraku a ich charakteristiky, aspekty diferenciacie, etiológia, symptomatológia.
- b. **Úprava a modifikácia textov pre nevidiacich žiakov.** Zvukové knihy.

Téza 3:

- a. **Komplexná rehabilitácia zrakovo postihnutých na Slovensku.** Liečebná rehabilitácia. Sociálna rehabilitácia. Pracovná rehabilitácia. Výchovná rehabilitácia. Inštitucionálna starostlivosť v rámci komplexnej rehabilitácie.
- b. **Primárne a nižšie stredné vzdelávanie zrakovo postihnutých** – charakteristika, ciele, formy, metódy, prostriedky. Špecifické kompetencie/spôsobilosti žiakov so ZP.

Téza 4:

- a. **Špecifiká poznávacích procesov jednotlivcov so zrakovým postihnutím.** Vyššie a nižšie kompenzačné mechanizmy.
- b. **Úprava podmienok školskej práce žiakov s poruchami zraku (nevidiacich, slabozrakých) v inkluzívnom školskom prostredí.**

Téza 5:

- a. **Charakteristika a systém Braillovho písma** (reliéfno-bodového písma). Braillov bod, Braillov znak. Význam Braillovho písma v edukačnej praxi. Braillovo písmo ako prostriedok gramotnosti a komunikácie zrakovo postihnutých.
- b. **Špecifické edukačné stratégie (prístupy/postupy) uplatňované vo vzdelávaní zrakovo postihnutých.**

Téza 6:

- a. **Komunikácia jednotlivcov so zrakovým postihnutím.** Špecifiká písomnej komunikácie nevidiacich. Špecifiká ústnej komunikácie nevidiacich. Špecifiká písomnej komunikácie slabozrakých a čiastočne vidiacich. Špecifiká ústnej komunikácie slabozrakých a čiastočne vidiacich. Komunikačné stratégie/tipy u ZP.
- b. **Informačná prístupnosť dokumentov pre zrakovo postihnutých** - dokumenty, webové stránky, Web Blind Friendly a i. Pravidlá jasnej tlače.

Téza 7:

- a. **Priestorová orientácia a mobilita jednotlivcov so zrakovým postihnutím.** Orientačný bod a znak. Makropriestor. Mikropriestor. Klzná prstová technika (trailing). Orientácia v interiéri a v exteriéri. Chôdza po schodoch, chôdza so sprievodcom, chôdza s vodiacim psom.
- b. **Rozvoj sociálnych zručností zrakovo postihnutých.** Charakteristika, spôsoby/techniky/postupy rozvoja sociálnych zručností. Aktivity na rozvoj sociálnych zručností zrakovo postihnutých.

Téza 8:

- a. **Tyflografika.** Charakteristika tyflografiky. Význam tyflografiky vo vzdelávaní a v živote ťažko zrakovo postihnutých. Tyflografické štandardy - reliéfny bod, reliéfná línia, reliéfná plocha, reliéfny priestor a ich základné charakteristiky (výška, šírka, rozmiestnenie).
- b. **Inkluzívne vzdelávanie detí a žiakov so zrakovým postihnutím v bežných školách.** Podporné opatrenia vo vzdelávaní detí a žiakov so zrakovým postihnutím v bežných školách.

Téza 9:

- a. **Dlhá biela palica (DBP).** Funkcie dlhej bielej palice. Držanie DBP – základné, ceruzkové, diagonálne. Techniky DBP – klzná, kyvadlová. Bezpečnostný postoj s DBP. Predpalička a jej význam.
- b. **Špecifiká edukačného procesu slabozrakých žiakov/žiakov so zvyškami zraku.** Didaktické postupy a stratégie v edukácii slabozrakých žiakov/žiakov so zvyškami zraku.

Téza 10:

- a. **Pomôcky a prístroje pre zrakovo postihnutých.** Kompenzačné pomôcky. Korekčné pomôcky. Digitálne a asistenčné technológie. PC programy pre zrakovo postihnutých.
- b. **Špecifiká edukačného procesu nevidiacich žiakov.** Didaktické postupy a stratégie v edukácii nevidiacich.

Téza 11:

- a. **Vzdelávací program pre deti a žiakov so ZP. Individuálny vzdelávací program pre ZP.**
- b. **Úloha školského špeciálneho pedagóga v inkluzívnom vzdelávaní žiakov so ZP.**

Téza 12:

- a. **Charakteristika osobnostného profilu pedagóga vzdelávajúceho zrakovo postihnutých.** Kompetencie pedagóga potrebné k vzdelávaniu zrakovo postihnutých.
- b. **Možnosti modifikácie obrázkov pre nevidiacich.** Hmatové knihy, ich tvorba a využitie v edukačnom procese. Didaktika práce s hmatovými knihami v edukácii ZP. Úprava ilustrácií/obrázkov pre slabozrakých žiakov.

Téza 13:

- a. **Debarierizácia školského prostredia zrakovo postihnutých.** Odstraňovanie fyzických bariér, komunikačných bariér, psychických bariér, informačných bariér.
- b. **Špecifiká ranej a predškolskej starostlivosti o deti so zrakovým postihnutím.**

Téza 14:

- a. **Špecifiká starostlivosti o jednotlivcov so zrakovým postihnutím v postproduktívnom veku.**
- b. **Pedagogika voľného času zrakovo postihnutých.** Možnosti záujmových aktivít u jednotlivcov so zrakovým postihnutím v rôznych vekových obdobiach.

Téza 15:

- a. **Organizácie, inštitúcie a záujmové združenia pre zrakovo postihnutých** – Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, Rehabilitačné stredisko pre zrakovo postihnutých v Levoči. Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči. Centrum na podporu študentov so špecifickými potrebami na UK v Bratislave atď.
- b. **Zmyslová výchova a podpora zmyslov v edukácii zrakovo postihnutých.**

Téza 16:

- a. **Vodiaci pes a jeho charakteristiky.** Špecifiká chôdze ťažko zrakovo postihnutého so psom. Výcvik vodiaceho psa. Plemená vodiaceho psa.
- b. **Princípy a spôsoby tvorby edukačných materiálov, pomôcok a ďalších súčastí edukačného procesu.**

Téza 17:

- a. **Reedukácia zraku u detí v predškolskom veku a v mladšom školskom veku.** Nácvik jednotlivých zložiek zrakového vnímania – aktivity na nácvik orientácie v priestore, na nácvik zrakovej diferenciacie, na nácvik schopnosti zrakovej analýzy a syntézy, na nácvik zrakovej pamäti, na nácvik vnímania farieb, na nácvik vnímania tvarov.
- b. **Úlohy školského podporného tímu** vo vzdelávaní žiakov so zrakovým postihnutím. Úloha zariadení poradenstva a prevencie v podpore žiakov so zrakovým postihnutím vo vzdelávaní.

Literatúra

BIŠČO KASTELOVÁ, A., LOPÚCHOVÁ, J., SCHMIDTOVÁ, M., TARCSIOVÁ, D. 2013. *Pedagogika zmyslovo postihnutých raného a predškolského veku*. 1. vyd. Bratislava :Iris, 2013. 325 s. ISBN 978-80-89238-83-5 (časť publikácie venovaná ZP)

KATALÓG PODPORNÝCH OPATRENÍ.

METODIKY K PODPORNÝM OPATRENIAM.

LOPÚCHOVÁ, J. 2011. *Základy pedagogiky zrakovo postihnutých*. Bratislava: IRIS. S. 245. ISBN 97880-89238-61-3.

LOPÚCHOVÁ, J. 2014. Žiak mladšieho školského veku so zrakovým postihnutím. In: *Inkluzivní vzdělávání žáků mladšího školního věku se speciálními vzdělávacími potřebami*. Ostrava : Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2014. S. 180-212. ISBN 978-80-7464-674-4

LOPÚCHOVÁ, J. *Reedukácia a komplexná rehabilitácia zraku u jednotlivcov so zrakovým postihnutím*. 1. vyd. Bratislava : Iris, 2010. - 210 s. + 1 CD-ROM. ISBN 978-80-89238-40-8
NÉMETH, O. 1999. *Slabozrakosť ako pedagogický problém*. Bratislava: Sapiencia, 1999. ISBN 80967180-5-3 113.

Príručka o vzdelávaní žiaka s poruchou zraku v bežnej škole. Dostupné na:

<https://sluchzrak.fedu.uniba.sk/download/3603/?tmstv=1763032549>

PRÍRUČKA V OBLASTI PRÍSTUPNOSTI PRE OSOBY SO ZRAKOVÝM POSTIHNUŤÍM PRE PRACOVNÍKOV MIEST A OBCÍ. DOSTUPNÉ NA: <HTTPS://UNSS.SK/EDI/O2-TOOLKIT-PREZAMESTNANCOV/>

VÁGNEROVÁ, M. *Oftalmopsychologie dětského věku*. Praha: KAROLINUM, 1995. ISBN 80-7184053-X.

Vzdelávací program pre deti a žiakov so zrakovým postihnutím.

ZÁKON 245/2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon).

ŠPECIÁLNE METODIKY PREDMETOV VO VZDELÁVANÍ ZRAKOVO POSTIHNUTÝCH

1. **Špecifické prístupy vo vyučovaní prírodovedných predmetov u nevidiacich žiakov** - prvouka, prírodoveda, biológia. Význam názornosti. Hmatové poznávanie a hmatové modely. Multisenzorické učenie. Bezpečnosť vo výučbe. Realizácia pokusov. Špecifiká exkurzií.
2. **Špecifické prístupy vo vyučovaní prírodovedných predmetov u nevidiacich žiakov** - fyzika, chémia, vlastiveda/geografia. Význam názornosti. Hmatové poznávanie a hmatové modely. Multisenzorické učenie. Bezpečnosť vo výučbe. Realizácia pokusov. Špecifiká exkurzií. Verbalizácia fyzikálnych javov.
3. **Špecifické prístupy vo vyučovaní prírodovedných predmetov u slabozrakých žiakov** - prvouka, prírodoveda, biológia. Význam názornosti. Multisenzorické učenie. Bezpečnosť vo výučbe. Realizácia pokusov. Špecifiká exkurzií.
4. **Špecifické prístupy vo vyučovaní prírodovedných predmetov u slabozrakých žiakov** - fyzika, chémia, vlastiveda/geografia. Význam názornosti. Multisenzorické učenie. Bezpečnosť vo výučbe. Realizácia pokusov. Špecifiká exkurzií.
5. **Špecifické prístupy vo vyučovaní matematiky žiakov so zrakovým postihnutím.** Rozvoj matematických predstáv. Matematické operácie. Reliéfna grafika v matematike. Matematické pomôcky. Digitálne technológie v matematike. Riešenie slovných úloh.
6. **Špecifické prístupy vo vyučovaní informatiky u zrakovo postihnutých (nevidiacich/slabozrakých).** Prístupnosť digitálneho prostredia. Zväčšovacie programy. Digitálna gramotnosť.
7. **Špecifické prístupy vo vyučovaní spoločenskovedných predmetov u nevidiacich žiakov** - dejepis, občianska náuka, etická výchova, náboženská výchova.
8. **Špecifické prístupy vo vyučovaní spoločenskovedných predmetov u slabozrakých žiakov** - dejepis, občianska náuka, etická výchova, náboženská výchova.
9. **Špecifické prístupy vo vyučovaní slovenského jazyka a literatúry u zrakovo postihnutých.** Rozvoj čitateľskej gramotnosti. Braillovo písmo a alternatívne formy čítania. Práca s literárnym textom. Rozvoj komunikačných kompetencií.
10. **Špecifické prístupy vo vyučovaní cudzích jazykov u zrakovo postihnutých.**
11. **Špecifické prístupy vo vyučovaní hudobnej výchovy u zrakovo postihnutých.** Význam, kompenzačný rozmer, motivácia v hudobnej výchove, rozvoj rytmického cítenia, sluchová diferenciácia. Zážitkové učenie.
12. **Špecifické prístupy vo vyučovaní výtvarnej výchovy u zrakovo postihnutých.** Haptické vnímanie nevidiacich vo výtvarnej výchove. Výtvarné techniky u nevidiacich. Výtvarné techniky u slabozrakých. Využitie netradičných materiálov vo VV. Modelovanie. Zážitkové učenie.
13. **Špecifické prístupy vo vyučovaní telesnej a športovej výchovy.** Rozvoj priestorovej orientácie. Bezpečnosť vo vyučovaní TaŠV. Adaptované športy (goalball, showdown). Pohybová aktivita ako kompenzačný faktor. Zážitkové učenie. Pohybová výchova.
14. **Špecifické prístupy vo vyučovaní pracovného vyučovania a technickej výchovy.** Rozvoj jemnej motoriky. Rozvoj pracovných zručností. Adaptácia pracovných postupov pre nevidiacich. Bezpečnosť práce. Praktická príprava na samostatný život. Zážitkové učenie. Profesijná orientácia žiakov.

15. **Špecifické prístupy v rozvoji priestorovej orientácie a mobility.** Význam. Orientácia v interiéri. Orientácia v exteriéri. Nácvik mobility. Používanie kompenzačných pomôcok. Techniky samostatného pohybu. Bezpečnosť v doprave. Používanie dlhej bielej palice.
16. **Špecifické prístupy v rozvoji sebaobslužných činností/zručností.** Význam. Postupy v nácviku sebaobslužných činností – hygiena, obliekanie, obúvanie, stravovanie, stolovanie, organizácia priestoru. Domáce práce.
17. **Špecifické prístupy v rozvoji zrakového vnímania u slabozrakých žiakov.** Aktivity na rozvoj vnímania farieb. Aktivity na rozvoj vnímania tvarov. Aktivity na rozvoj vnímania priestoru.
18. **Špecifické prístupy v nácviku čítania/písania Braillovho písma.** Predpoklady úspešného osvojovania si Braillovho písma. Rozvoj hmatového vnímania. Metódy nácviku. Pomôcky na zápis Braillovho písma. Význam Braillovho písma pre vzdelávanie a samostatnosť.
19. **Špecifické prístupy v rozvoji sociálnych a komunikačných zručností žiakov so zrakovým postihnutím.** Špecifiká komunikácie jednotlivcov so ZP (nevidiacich/slabozrakých). Neverbálna komunikácia u ZP a jej limity. Sociálno-komunikačné zručnosti.
20. **Charakteristika a význam predmetu Individuálne tyflopédické cvičenia.** Ciele individuálnych tyflopédických cvičení. Individualizácia a diferenciacia vo vyučovaní. Kompenzačný a rehabilitačný charakter predmetu. Spolupráca učiteľa, špeciálneho pedagóga a rodiny. Význam predmetu pre samostatnosť a kvalitu života.
21. **Špecifické prístupy pri vzdelávaní ZP detí v predprimárnom vzdelávaní**
22. **Charakteristika a význam predmetu Pohybová výchova**